

1) Van de redactie:

Na een paar heel warme dagen, waarbij we weer met onze neus op de klimaatfeiten werden gedrukt, gisteren (de 21^e) eindelijk wat regen, maar veel te weinig. We leven in interessante tijden, maar volgens de overlevering zou dat een Chinese vervloeking zijn! Gelukkig is er toch weer veel moois uit onze prachtige leefomgeving te melden.

2) Agenda

Geke Kooistra meldt:

Tuinwerkdag op zaterdag 30 juli, woensdag 10 en zaterdag 27 augustus

Wil je ook meehelpen, meld je aan via de mail ivn-assen@hotmail.com. We verzamelen om 9.30 uur in het restaurant van het DCA en werken in de tuin tot 12.00 uur. Koffie of thee is gratis. Zie ook onder hoofdstuk 3.

Let op: Nog enkele plaatsen vrij voor de libellenexcursie!

Zaterdag 6 augustus organiseert IVN-KNNV Assen om 12 uur een libellenexcursie in de buurt van Assen. **Gerben ter Haar** neemt de deelnemers een paar uur mee in de wondere wereld van libellen en juffers. Natuurgids Gerben ter Haar: "We gaan met een klein groepje mensen op verschillende plekken rond het gemaal in het Deurzerdiep zoeken naar de soorten van de hoogzomer. Het is zeker geen leswandeling. Ik houd de theorie beperkt tot wat handige termen die helpen bij de bepaling van wat je ziet zitten of vliegen. De bedoeling is vooral goed te zoeken, te kijken, te observeren en je te verwonderen over deze vaak prachtige, soms aandoenlijke, monsters van de insectenwereld. We lopen vanaf het gemaal aan de Meanderdijk speurend langs de oevers van het Deurzerdiep naar het broekbos van het Loonerdiep, lopen aan de overkant van de sloot naar het grazige Dijkveld om terug te keren bij het gemaal. Onderweg komen we geheid allerlei verwachte en onverwachte beesten en diertjes tegen. Wie weet zien we wel de Blauwe glazenmaker over een bospad glijden.... De route kan iets wijzigen, afhankelijk van de omstandigheden. Zorg voor geschikte kleding; een verrekijker(tje) is eigenlijk een must, een camera een pré."

Locatie: Meanderdijk, Assen (bij het gemaal in het Deurzerdiep)

Tijdstip: 12:00 uur tot ongeveer 15:00 uur

Prijs: Gratis voor leden IVN-KNNV, € 5,- voor niet-leden

Aanmelden: activiteiten@ivnassen.nl

grote roodoogjuffer (foto's tvdv)

grote keizerlibel (eiafzettend)

zuidelijke keizerlibel

Vreugderijkerwaard 25 augustus

Bij de vorige Nieuwsbrief was apart een schrijven voor ons geplande uitje naar de Vreugderijkerwaard een rivierduingebied in de IJssel nabij Zwolle. Lijkt het je ook leuk om dit bijzondere gebied met eigen ogen te zien geef je dan op **voor 20 augustus aanstaande**. Dit kan via ivn-assen@hotmail.com. Bij opgave graag vermelden of je lid bent van Natuurmonumenten en het lidnummer. Hiermee krijgen we een aanzienlijke korting op de excursie. Het verschuldigde bedrag s.v.p. overmaken op iban NL64TRIO0390468797 ten name van IVN Assen te Assen o.v.v. excursie Vreugderijkerwaard en je naam. De inschrijving is definitief als de betaling binnen is.

Foto: Rivierduin, zoals ze bij Zwolle nog voorkomen.

Zaterdag 17 september Regiodag IVN Drenthe

Tijd: 12:15 – 16:00 uur Locatie: Het Oude Tolhuis Peize Groningerweg 50, 9321 TC Peize

Het ochtendprogramma is bedoeld voor de bestuursleden voor het regio-overleg. Jullie zijn van harte uitgenodigd voor de lunch en het middagedeelte. IVN Peize heeft hier een mooi programma voor samengesteld. We starten met een vegetarische lunch in Het Oude Tolhuis in Peize. Daarna gaan we naar buiten om te genieten van het mooie landschap in de Onlanden. Hieronder vind je meer informatie over het programma en de excursies.

Opgave via het aanmeldformulier, te vinden op [deze site](#)

Programma:

12:15 uur: Vegetarische lunch waarna op pad vanaf 13:15 uur. Keuze uit:

Fiets excursie 1: op bezoek bij het gemaal Matsloot

Op de fiets naar het gemaal in het gebied Matsloot. Arend Luinge begeleidt deze excursie en vertelt u over het gemaal. Wanneer de tijd het toelaat, wordt er gevaren over het Peizerdiep.

Fiets excursie 2: een tocht naar de uitkijktoren in de Onlanden

Vanaf het Tolhuis op de fiets door de Onlanden naar de uitkijktoren. Via het beleefpad naar een mooi uitzicht over de Onlanden op de uitkijktoren.

Wandelexcursie: de Stenhorsten wandeling

Vanaf het Tolhuis lopen we de Bommeliersroute. Deze is aangelegd met medewerking van IVN Peize. De gids Jolande van Luik vertelt over eetbare planten in dit gebied.

15:30 uur: Hapje en drankje in Het Oude Tolhuis met gelegenheid om na te praten en ervaringen uit te wisselen.

16:00 uur: Afsluiting

Op zaterdag 1 oktober organiseert IVN regio Noord een Workshop Visueel Werken

Hoe kun je tekeningen inzetten om jouw (IVN-)verhaal te versterken? En hoe zet je beelden in om samen te werken en creativiteit aan te wakkeren, in je eentje of met een groep IVN'ers? Tijdens de workshop maak je kennis met de basis van visueel werken. Een fijne mix van oefeningen, uitwisseling en theorie zorgt ervoor dat je na deze workshop bruisend van de ideeën aan de slag gaat!

- Datum en locatie: **Zaterdag 1 oktober, 10:30-16:00** – Nieuw Allardsoog in Bakkeveen
- Voor wie: IVN'ers die visuele technieken willen inzetten in hun IVN-werk, bijvoorbeeld cursusteams, coördinatoren en bestuursleden.

Per workshop is er plek voor maximaal 22 deelnemers. Vol = vol. Iedere deelnemer dient zich apart aan te melden.

- Kosten: gratis. Lunch wordt verzorgd!

Deelnemers ontvangen kort van tevoren een mail met de laatste

informatie. Opgave kan via de website (<https://www.ivn.nl/workshop-visueel-werken>) of direct via Anja Dijkstra: a.dijkstra@ivn.nl

3)Verslagen van afgelopen activiteiten.(de redactie houdt zich het recht voor uw bijdragen in te korten in het belang van de leesbaarheid)

Ten overvloede zij vermeld: foto's bij de artikelen zijn van de auteur, tenzij anders vermeld.

Verslag DCA-tuin door Geke Kooistra

Het werken in de DCA-tuin gaat voorspoedig. Inmiddels is de rotstuin in zijn geheel een aantal keren vrij gemaakt van ongewenste groei zoals sommige grassen, heermoes, winde en opslag van boompjes. Diverse aangeplante en gezaaide planten hebben de droogte goed doorstaan en geven de tuin een gevarieerde kleur en aanzicht. Dat de diversiteit aan planten ook goed is voor de insecten laat **bijgaande foto** zien van de prachtig gestreepte rupsen van de Sint-Jacobsvlinder. De komende tijd zijn er nog 3 werkdagen gepland:

zaterdag 30 juli, woensdag 10 en zaterdag de 27e augustus.

Door ziekte zijn er momenteel 2 mensen uitgevallen en kunnen we wat extra hulp gebruiken.

Heeft u op een van bovengenoemde dagen nog 2 uurtjes de tijd meld u dan aan via

ivn-assen@hotmail.com.

Overzicht DCA tuin

rups Sint-Jacobsvlinder

Noot van de redactie: Ezelsbruggetje om verschil tussen rups en vlinder van de Sint-Jacobsvlinder en de Sint-Jansvlinder te onthouden: Jan is korter dan Jacob, zowel rups als vlinder van Jan heeft kortere strepen(bijna stippen) dan die van Jacob. En het is Sint-Janskruid, maar Jacobskruid, terwijl de vlinder allebei Sint heten.

Waterdieren zoek avond ("slootjesdag") 13 juli 2022 door Johan Scheeres.

Op woensdag 13 juli hebben we de waterdier zoek avond gehad voor de bewoners van Peelo. Ter ondersteuning was er een ecooloog van de gemeente Assen een medewerker van Landschap beheer Drenthe en 2 vrijwilliger van IVN Assen.

We waren met drie jonge kinderen en dertien volwassenen aan het scheppen in de vijver aan de Ter Aardseweg in Peelo.

achtogige bloedzuiger

bootsmannetje

larve gewone oeverlibel

Het weer was prima en de water temperatuur was aan de hoge kant maar er zijn aardig wat soorten gevangen. Zoals twee soorten vissen **baars** en **blankvoorn** zowel groot en klein. Een van de grootste waterinsecten die we vingen was de **Staafwants** in grote aantallen.

Bootsmannetjes of rugzwemmers werden ook veel gevangen in mindere mate kwam het **Gewoon sigaartje** en de **Platte zwemwants** in het net. Er kwamen ook verschillende **kokerjuffers** in het net.

De **gewone zoetwaterpissebed** en **rode watermijt** samen met vele soorten **watervlooien** kwamen in het net. Twee soorten bloedzuigers zijn gevangen de **Halsbandbloedzuiger** en de **Achtogige bloedzuiger**.

gewone sigaar

larve groene kikker bastaard

"slootjesdag"

Larven van diverse soorten Libellen en water juffer hebben we gezien. Een was zeker een larve van een **Gewone oeverlibel**. Ook de larve van de **Tuimelaar** en diverse soorten **Haften** larven. Amfibieën kwamen ook voor in de vijver we vingen een larve van de **groene kikker** en larven van de **Alpenwatersalamander**.

Slakken zijn er in diverse soorten zijn gevangen, **Vijvermossel**, **Posthoornslak**, **Poelslak**, **Gewone hoorschaal**, **Schijfhoren**. Eieren van slakken waarschijnlijk Poelslak.

Op het water liepen nog diverse **Schaatsenrijders**.

Dank aan IVN Assen voor het lenen van de materialen en de IVN-vrijwilligers die geholpen hebben. Dank ook aan Ilse van Beek die ons van informatie voorzag.

Ik heb de aantallen ongeveer ingeschat en soorten zo goed als mogelijk op naam gebracht en ingevoerd op site van waterdiertjes.nl uiteindelijk komt daar een kwaliteit cijfer uit van de water/vijver kwaliteit. Het cijfer was een 5,6 gemiddeld in Nederland is het een 7.0

Zelf vond ik het niet slecht met zoveel watervogels in de vijver.

4) Waarnemingen en vragen.

Van Heleen Medema: Waarnemingen 11-7-2022: Moeraswespenorchis langs schelpenpaadje op het Fochteloërveen en de Dennenorchis in de bossen rond Norg. Van het Fochteloërveen ook nog klein koolwitje en watersnuffel.

Aanvulling van uw redacteur: We zagen ook nog dit prachtige vrouwtje grauwe klauwier en de witte snavelbies.

Hans Kuiperij schrijft:

Hallo redactie, hierbij enkele foto's waarvoor een vogel hokje ook gebruikt kan worden. zelfs de wespen hebben woningnood.

Theo de Grijjs vraagt hoeveel kikkers hij hier in zijn vijver gefotografeerd heeft.

We hebben nog even overwogen er een prijsvraag van te maken, maar er was geen budget voor een flinke hoofdprijs!

De Franse Veldwesp door Joke en Theo de Grijjs

Met dit warme weer bezoeken deze wespen onze kleine vijver om te drinken. Soms moeten wij ze eruit "vissen" omdat hen dit zelf niet meer lukt.

Hieronder een samenvatting van een artikel in de Volkskrant van 14 juli j.l.:

"Aard van het beestje, de Franse veldwesp" geschreven door Casper Janssen.

de franse veldwesp, *Polistes eominula*, is een wespensoort die je direct herkent als 'anders'.

Slank, met lange poten en oranje voelsprieten, ergens tussen slungelig en elegant in.

De Franse veldwesp is een beetje schuw en valt geen mensen lastig voor zoetigheid.

Het beestje maakt ook veel kleinere, minder intimiderende nesten dan bijvoorbeeld de gewone wesp (de limonadewesp). Met nauwelijks meer dan tien wespen erin.

‘Ze kijken je aan vanuit het nest’. zegt Sjoerd Fleurke van de Wespenstichting, die de Franse wesp ook als ‘heel vriendelijk’ kenschetst. Fleurke heeft er zijn missie van gemaakt om vooroordelen over wespen te bestrijden en om te wijzen op hun rol in het ecosysteem. In de Franse veldwesp heeft hij een ideaal rolmodel gevonden. Hij verhaalt van een Duitse ‘wespengoeroe’ een voormalige wespenverdelger die het licht zag toen hij voor de zoveelste keer in de ogen keek van de Franse veldwespen in een nest dat hij geacht werd te vernietigen. Hij veranderde van verdelger in beschermer.

Fleurke zegt: ‘Bijzonder is dat er naast de koningin en de werksters ook ondergeschikte koninginnen zijn. Zij helpen elkaar, overwinteren ook vaak samen, en beginnen een nest met een groepje. En als de koningin onverhoopt dood gaat, kan de volgende koningin het overnemen. Bij andere wespensoorten is een nest mislukt als de koningin sterft’.

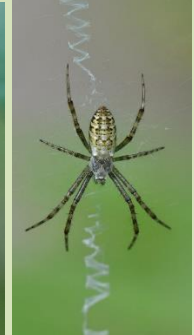
Luit Staghout stuurt weer een prachtige serie foto's en waarnemingen van insecten: De vlinderdip is duidelijk voorbij, de afgelopen paar weken zag ik weer verschillende (dag)vlinders. Maar de meesten heb ik al meerdere keren gefotografeerd, daar hoef ik dus niet hard hollend achteraan. Toen ik echter op mijn min of meer vaste stek bij Kampsheide een landkaartje onderaan het blad van een brandnetel zag hangen was ik toch wel nieuwsgierig. Zoals verwacht was de vlinder eitjes aan het afzetten. Het landkaartje zet de tientallen eitjes af in keurig 'stapeltjes'. Bij een controle, een week later, hadden meerdere eitjes hun kleur verloren, waarschijnlijk zijn ze leeg gezogen. Ongetwijfeld het werk van de nimf groene schildwants die op heterdaad werd betrapt. In het Evertsbos bij Anloo zag ik een citroenvlinder hangen. Ik benaderde hem/haar voorzichtig om te fotograferen en zag naast de vlinder de gordelpop waarin de verpopping heeft plaats gevonden.

landkaartje ei afzettend

citroenvlinder met pop

wespspin

Langs een smal wandelpad op het heideveld dat even later werd bezocht vlogen enkele tientallen heideblauwtjes. Het mannetje is blauw gekleurd, het vrouwtje bruin. Op mijn 'stekkie' bij Kampsheide zag ik zeer recent twee vrouwtjes wespspinnen. Ze hadden nog niet de kenmerkende tekening op het achterlijf, misschien waren ze nog niet bevrucht. Vlak voor het

afzetten van de eitjes is het achterlijf sterk gezwollen en zie je op het zwarte achterlijf de helder gele, witte en diepzwarte grillige banden waaraan de spin haar naam heeft te danken.

heideblauwtje, man

vrouw

de kennismaking(tvdv)

de paring(tvdv)

Marian Blom meldt onder het kopje "Bijvangst"

Als lid van de Vogelwerkgroep doe ik mee aan meerdere soorten tellingen, waaronder de Huiszwaluwnesten-telling. Zo was ik half juli in Loon de nesten van de Huiszwaluw aan het tellen waarvan verondersteld mag worden dat er in gebroed is. Dat brengt met zich mee dat die laatste informatie nogal eens bij de bewoners van het huis gehaald moet worden, hetgeen meestal een vrolijk weerzien - 'ha! daar ben je weer voor de zwaluwtjes?!' - en een uitwisseling van vogelnieuwtjes inhoudt. Dit jaar was daar o.a. een aardige bijvangst: een paartje Grauwe Vliegenvanger heeft een nest gemaakt in een houten (kerst)krans pal naast de keukendeur. Toen ik langs kwam voor de Huiszwaluwnesten-telling zaten er 4 eitjes in; 2 dagen later stuurde de bewoonster van het huis me een foto van het nest met 3 pas uit het ei gekropen jongen en nog een dag later waren alle 4 eitjes uit! De bewoners van het huis en ik zijn het er over eens: dit is toch genieten!

Noot van de redactie: Nestfoto's worden normaliter niet geplaatst, maar met dit verhaal is dat natuurlijk wat anders.

Johan Scheeres maakt elke maand een verslag van zijn bevindingen in Peelo, onder de naam "Peelo in het groen". Het volledige verslag kunt u vinden op de Facebookpagina:

<https://www.facebook.com/Geluidswal-wandelpad-Peelo-101130281761731>

Voor de mensen die geen Facebook hebben, hier toch een paar fraaie foto's.

komkommerspin

gewone brunel

kraailook

Uw redacteur zag in zijn tuin een grote libel vliegen, die in een conifeer ging hangen. Camera gehaald, foto's gemaakt en met behulp van Obsidentify en de groep van de NVL op Facebook, bleek dat het een Zuidelijke keizerlibel was. Een vers uitgevlogen exemplaar ook nog, dus de soort komt nu tot Assen voor en plant zich voort. Terwijl deze 10 jaar geleden nog uiterst zeldzaam was. De foto staat hierboven bij de agenda.

5)Over voorgaande vragen.

N.a.v. zijn prachtige foto's van bijzondere insecten vroeg uw redacteur **Luit Staghout** hoe hij deze beestjes kon determineren, zijn antwoord:

"Je vroeg me ook hoe ik de insecten op naam breng. Ik doe dat via Waarneming.nl en daar wordt gebruik gemaakt van een beeldherkenningssysteem (obsidentify). Dat werkt over het algemeen prima, bovendien wordt het systeem steeds beter. Ik heb uiteraard ook wel enkele gidsen, maar die gebruik ik tegenwoordig hoofdzakelijk voor het opzoeken van eventuele aanvullende informatie."

Noot van de redactie: Nadat ik meer over de app Obsidentify had gehoord heb ik deze toch maar geïnstalleerd en ik moet zeggen dat het een geweldig hulpmiddel is. Hulpmiddel, want uiteraard moet het object in de database beschreven zijn, dus buitenlandse planten geven soms problemen (Edelweiss werd gezien als gele plomp!) Dus attent blijven en zo mogelijk de foto's die je maakt toevoegen, zodat de database verder gevuld wordt.

6)De Pen:

Helaas raken we een beetje uitgeput met kandidaten voor de Pen. Dus kent u iemand in de vereniging waarover u meer wilt weten of die een aardig verhaal heeft: Meldt het aan de redactie!

Einde Nieuwsbrief

KNNV afd. Assen

IVN Assen

Secretaris Herman Spoelstra

secretaris@ivnassen.nl

Kopij voor de volgende Nieuwsbrief vóór 22 augustus sturen aan: nieuwsbrief.ivn.knnv@gmail.com

De redactie,

Ton van de Vis en Theo de Grijs

Bijlage: Groen en Doen uit de Hoogeveensche Courant door Hero Moorlag

■ Eenvoudige zang en voedselbiotoop zijn totaal verschillend

Natuurcorrespondent Hero Moorlag vertelt wekelijks in de rubriek Groen en Doen over uiteenlopende onderwerpen op het gebied van flora en fauna. Deze week: De fitis en tjiftjaf.

Ieder voorjaar krijg ik van lezers foto's toegestuurd met de vraag: Is dit een fitis of een tjiftjaf? Als de foto duidelijk de pootjes van het zangvogeltje laat zien, ben ik er gauw uit.

Een tjiftjaf heeft zwarte poten, de poten van de fitis zijn vleeskleurig. De zang staat uiteraard niet op de foto, de biotoop meestal ook niet. Zijn de poten niet goed zichtbaar, dan kan alleen de zang uitsluitend geven. Beide soorten lijken sprekend op elkaar, maar hun zang is totaal verschillend.

Beide soorten verschijnen vroeg in het voorjaar, meestal midden- of eind maart. Dit jaar was de tjiftjaf een paar weken eerder dan de fitis. De eerste tjiftjaf hoorde ik midden

maart in het Steenbergerpark. De eerste fitis begin april. Beide soorten broeden op de grond of er vlak boven, in een brandnetelbosje of in braamstruiken. De eitjes van beide soorten zijn wit met bruine vlekjes.

De zang van de tjiftjaf is gemakkelijk te herkennen. Het begint met een zacht trrr-trrr, waarna hij zijn naam zingt: tjiftjaf-tjiftjaf-tjiftjaf. Het groengele vogeltje zit hoog in een eik. Dat is zijn voedselbiotoop. Tjiftjafs zoeken tussen de bladeren van de hoogste twijgen naar insecten, larven en spinnetjes. Maar daar bouwen ze geen nest. Daarvoor moeten ze naar de grond. In het Steenbergerpark zijn naast het Flokstrapad veel braam-

Tjiftjaf in het Steenbergerpark.

Foto's Hero Moorlag

struiken, tenminste als die niet door de groenafdeling zijn weggekleeld.

Daar broeden tjiftjaf, braamsluiper en zwartkop. De nestjes liggen verstopt tussen de stekelige takken. Geen rover die erbij kan. Je ontdekt de broedplek pas, wanneer de uitgevlogen jongen op de braamstruik door de ouders worden gevoerd.

Afdalend liedje

Een fitis foerageert in struiken en is daardoor gemakkelijker te observeren. Op de foto zit een fitis op de grond en verzamelt daar nestmateriaal. De zang van het mannetje is een afdalend liedje, beetje pessimistisch. Het begint hoog en eindigt laag, alsof hij zegt: 't Is mooi weer, maar het blijft niet zo. Ook de fitis is geelgroen. Fitissen broeden op de grond. Tjiftjaf en de fitis zijn zangvogeltjes van elf centimeter. Zogauw het blad aan de bomen zit, zijn ze moeilijk te zien. Dan geeft hun zang uitsluitend.

Alle kleine zangvogels zijn met

name in de broedtijd heel sterk afhankelijk van het aanbod van insecten en rupsen. Zelf eten ze de hele dag insecten en voeren hun jongen met dit eiwitrijk voedsel.

Of een broedsel slaagt, is volledig afhankelijk van het aantal insecten op dat moment. Dat is het probleem van winterkoning, heggenmus, roodborst, zwartkop, braamsluiper, fitis, tjiftjaf, maar ook van koolmees, pimpelmees, boomkruiper, boomklever en zelfs van vink en goudvink. Vinken eten dan wel zaden, maar ze voeren hun jongen met insecten en larven van insecten. In de

heide zijn dat boompieper, graspieper, roodborsttapuit, blauwborst en kwikstaarten (witte en gele kwikstaart). In de loop van de jaren zijn de populaties kleine zangvogels zienderogen afgenomen door het gebrek aan voedsel, insecten. Het is onvoorstelbaar hoe snel dat is gegaan. Zeg maar eens waaraan dat ligt. Stikstofdepositie? Verwaaiide bestrijdingsmiddelen?

In het voorjaar kleurden veel akkers weer oranje van de Roundup. Daar komt echt geen zangvogel. Er zijn mensen die mij wijzen op de enorme nieuwe 5G-masten bij de Boerenveensche Plassen en in het Steenbergerpark. 'Het is hier te stil', zeggen ze dan. Klopt. Steeds minder zangvogels. Maar ligt dat aan die masten?

Vorig jaar telde ik in het Steenbergerpark vijf paartjes boomklevers en vier boomkruipers. Nu één paartje boomklevers en geen enkele boomkruiper. Dan ben je al blij dat je een fitis en een tjiftjaf hoort. ■

Hero Moorlag

Fitis zoekt nestmateriaal.

De nestjes liggen verstopt tussen de stekelige takken. Geen rover die erbij kan